



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
Діалекти межиріччя Дністра і Дунаю

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для спеціальностей: 035 Філологія, 014 Середня освіта

Обмеження для вибору: відсутні

Кількість кредитів (годин): 4 (денна форма: 120 год.: 26 - лекції; 22 - семінарські; 72 - самостійна робота; заочна форма: 120 год.: 6 - лекції; 6 - семінарські; 108 - самостійна робота).

Мова викладання: українська

Презентаційні матеріали:

https://drive.google.com/drive/folders/1c5tGukmmCdR_PgHbi2pkslh6qLdWmD6s?usp=sharing

2. Інформація про викладача

ПІБ: Делюсто Марина Сергіївна

Науковий ступінь, вчене звання, посада: к.філол.н., доцент кафедри української мови і літератури

Кафедра: української мови і літератури

Робочій e-mail: deliusto@idguonline.net

Години консультацій на кафедрі: середа 14.00 – 15.00

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Діалекти межиріччя Дністра і Дунаю» – українські, болгарські, румунські та гагаузькі говірки, що контактують на півдні Одещини в межиріччі Дністра і Дунаю.

Метою викладання навчальної дисципліни «Діалекти межиріччя Дністра і Дунаю» є розвиток інтересу до державної мови та мов національних меншин, розуміння значущості мови у житті кожного громадянина України, надання відомостей про специфіку фонетичної, лексичної, граматичної системи говірок чотирьох національних мов, представлених на території межиріччя Дністра і Дунаю – української, болгарської, румунської та гагаузької.

Структура курсу спрямована на формування у студентів усвідомленого розуміння того, що багатомовність – це є явище не лише значне, а й досить звичайне і поширене, проте, серед лінгвістів прийнято розглядати одномовність як звичайне, а багатомовність – як щось виняткове.

Опанувавши цей курс, студенти

знатимуть:

- сучасна географію одиниць і явищ українських, болгарських, румунських, гагаузьких говірок;
- різновиди українських, болгарських, румунських та гагаузьких говірок межиріччя Дністра і Дунаю, їхні структурні риси;
- історію класифікації українських, болгарських, румунських та гагаузьких діалектів;
- традиційні і нетрадиційні прийоми вивчення діалектів;
- специфіку українських новожитніх говірок латерального ареалу межиріччя Дністра і Дунаю.

вмітимуть:

- установлювати генезу і динаміку фонетичних, лексичних, фразеологічних, морфологічних, синтаксичних явищ діалектів української, болгарської, румунської, гагаузької мов, їхніх говорів та наріч;
- виявляти відносну хронологію діалектних явищ, архаїчні та інноваційні елементи; порівнювати і зіставляти структуру діалектів, визначати їхні типові зміни, що виникають у ситуації контактування цих мов.
- використовувати набуті знання у професійному спілкуванні;
- виявляти повагу та співпрацювати з носіями різних мов та діалектів.

4. Зміст дисципліни

Тема 1. Мовна ситуація в полілінгвальному межиріччі Дністра і Дунаю. Історія розвитку етномовної ситуації в межиріччі Дністра і Дунаю. Межиріччя Дністра і Дунаю – унікальна лінгвістична лабораторія. Мови межиріччя Дністра і Дунаю та їхні діалекти. Наслідки міжмовних і міждіалектних контактів в мовах і діалектах межиріччя Дністра і Дунаю. Шляхи міжмовного і міждіалектного контактування в регіоні.

Тема 2. Українська мова та її діалекти в межиріччі Дністра і Дунаю. З історії дослідження українських говірок ареалу (студії В.П. Дроздовського, А.М.Мукан, Т.П.Заворотної, П.Ю.Гриценка). Стан вивчення українських говірок МДД. Українські говірки МДД старішої формації (південнобессарабський, буковинсько-подільський, слобожанський, середньонадніпряньський типи). Специфіка говірок новішої формації (закарпатський і західнополіський типи). Ареалогія українських говірок межиріччя Дністра і Дунаю.

Тема 3. Болгарська мова та її діалекти в межиріччі Дністра і Дунаю. Болгарські говірки на території України. Проблема дебалканізації болгарських переселенських говірок ареалу. Чушмелійський, чийшийський, фракійський, балканський о-говір й ь-говір.

Тема 5. Румунська мова та її діалекти в межиріччі Дністра і Дунаю. Проблема визначення румунської/молдовської мови. Дакорумунський, істрорумунський, арумунський та мегленорумунський діалекти. Мунтянський, молдавський, банатський, крішанський та мараморський говори. «Атласул лингвистик молдавенеск». «Atlasul lingvistic român pe regiuni Basaraba». Класифікація румунських говорів Одеської області Р. Я. Удлера. Класифікація румунських говорів МДД П.Д. Кісеолар та їх ознаки.

Тема 6. Гагаузька мова в межиріччі Дністра і Дунаю. Дослідники гагаузьких діалектів (Б.П. Тукан, Г. О. Гайдаржі, Л. О. Покровська). Чадирлунзько-комратський / комратсько-чадирський (центральный) діалект. Вулканештський діалект.

Тема 7. Інші мови і діалекти межиріччі Дністра і Дунаю. Циганська мова в МДД. Албанська мова в МДД. Історія присутності німецької мови в МДД.

Тема 8. Методи і прийоми опису говірок межиріччі Дністра і Дунаю. Джерела вивчення діалектного мовлення. Описовий і лінгвогеографічний методи вивчення говірок ареалу. Польове дослідження говірок ареалу. Діалектна текстографія як прийом дослідження переселенських говірок. Питальник як засіб перевірки свідчень діалектних текстів і основа картографування. Евристичний потенціал суперечливих відомостей текстів і програми.

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять.

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, був відсутній на практичному занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на

проміжному контролю з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Академічна доброчесність.

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ІДГУ». Наявність академічного плагіату в студентських роботах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

Використання технологій штучного інтелекту.

Використання технологій штучного інтелекту не передбачено.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Шкала оцінювання та нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ».

Форма проміжного контролю

Модульна контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування (за допомогою сервісу Google Forms) та включає 30 тестових завдань різних типів.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на

	рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Індивідуальне науково-дослідне завдання	5
Презентація	5
Реферування наукових праць	5

Оцінювання *ІНДЗ* здійснюється за такими критеріями: правильність складання та оформлення, наявність всіх компонентів у вступі, відповідність вимогам академічного письма. Критеріями оцінювання *презентації* є повнота, технічна якість висвітлюваного матеріалу, рівень обізнаності студента в означеній проблемі. Критеріями оцінювання *анотування та реферування наукових праць* є вміння обирати головні тези зі статті, стисло описувати зміст та основні результати дослідження.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

30 правильних відповідей на тестові завдання (100%) – «відмінно»; 22–26 правильних відповідей на тестові завдання (73%–87%) – «добре»; 15–18 правильних відповідей на тестові завдання (50–60%) – «задовільно»; менше 15 правильних відповідей на тестові завдання – «незадовільно».

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

7. Основна література та інформаційні ресурси

1. Атлас української мови : в 3 т. К.: Наукова думка, 1984–2001.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. К.: «Вища школа», 1980. 246 с.
3. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів: ЛА «Піраміда». 2023. 552 с.
4. Делюсто М. С. Лакунарність у граматиці української наддунайської говірки. Діалекти в синхронії та діахронії. 2014. С. 166-171. URL: <http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/Pages/dialects-in-synchrony-and-diachrony-proceedings.aspx>
5. Делюсто М. С. Специфіка фразеологічного рівня українських говірок межиріччя Дністра і Дунаю. Мовознавчий вісник. 2022. Черкаси. Вип.32. С. 25-34. <https://lingejournal.cdu.edu.ua/article/view/4622/4881>
6. Делюсто М. С. Типологія говірок межиріччя Дністра і Дунаю: Навчально методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2012. 64 с.
7. Колесников А. О. Атлас українських говірок межиріччя Дністра і Дунаю. Ізмаїл: ІРБІС, 2016.
8. Делюсто М. Українська наддунайська говірка: збірник діалектних текстів: навч. посібник. Ізмаїл: СМІЛ, 2016. 196 с.
9. Колесник В. О., Георгієва С. І. Болгарські говірки Півдня України. Хрестоматія. Тексти / Відп. ред. проф. Гриценко П. Ю. Ізмаїл: ІРБІС, 2016. 216 с.
10. Колесников А. О. Морфологія українських південнобесарабських говірок: генеза і динаміка : монографія; відп. ред. П. Ю. Гриценко. Ізмаїл : «СМІЛ», 2015. 676 с.
11. Колесников А. О. Проблеми методології збору матеріалу в соціолінгвістичних і діалектологічних дослідженнях. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2021. Вип. 32. С. 210–220.
12. Українська мова. Енциклопедія. К., 2007. 684 с.